

IETS OVER HET PAKHUIS TE GENT, 1719-1897, DOOR ARCHITEKT B. DE WILDE

Ten jare 1296 besloot men de gevangenis der Hoogpoort te vervangen door een nieuwe gevangenis. Deze werd opgetrokken op de Koornmarkt, ongeveer op de plaats waar nu het middengedeelte van de post gelegen is. Het gevang, het chastelet of sausselet genoemd, werd in 1528 opnieuw vervangen door een groter op ongeveer dezelfde plaats.

Het was een gevangenis in muiten verdeeld. Die muiten hadden elk een naam en bestemming en waten van op de Koornmarkt te zien.

Men had de pijnkamer, de ghevanckenisse, de belle cammere (gezamenlijke gevangenenzaal), de kanselkamer, de roversmuite (1679), de groote splete, de vrouwe camer, de keijzerskamer, de Israelmuite (1713), het cattegat en het suikerlaetje. Ook werd er een muilt geplaatst aan het stadhuis waar de betichten tentoongesteld werden om te zien of er iemand nog andere beschuldigingen tegen hen uit te brengen had.

Aan het galgenhuisje werden de veroordeelden aan hals en handen aan de muur geklonken en dit soms voor verschillende dagen.

In 1716 werd het sausselet, welke eigendom was van de staat, verkocht aan de stad Gent voor negen duizend florijnen.

Deze besliste het sausselet af te breken om er een stapelplaats met burelen op te richten voor het innen der octrooien (gemeentebelastingen). De gevangenis werd overgebracht naar het St. Jorishof.

Wat nu het Pakhuis betreft; de eerste steen van het nieuw gebouw werd gelegd op 23 mei 1719. Een archiefstuk, genummerd reeks 533 N 184 vermeldt hieromtrent: 23 Mei 1719 ten voornoemde daghe des namiddags hebben wij M'heer Hubert Francois van Nieulant en Pottelsberghe voorschepen deze stadt gheleijt den eerste steen van den nieuwen bouw op den Cooremerckt alwaer geweest is de vanghenisse den chatelette als nu gedestineert tot het houden van de comtoire van generalijcke alle stadsrechten, de waeghe etc... al het welke is gebeurt, sonder eenige pompe ofte gheschalck van trompetten nochte ketel trommel (1).

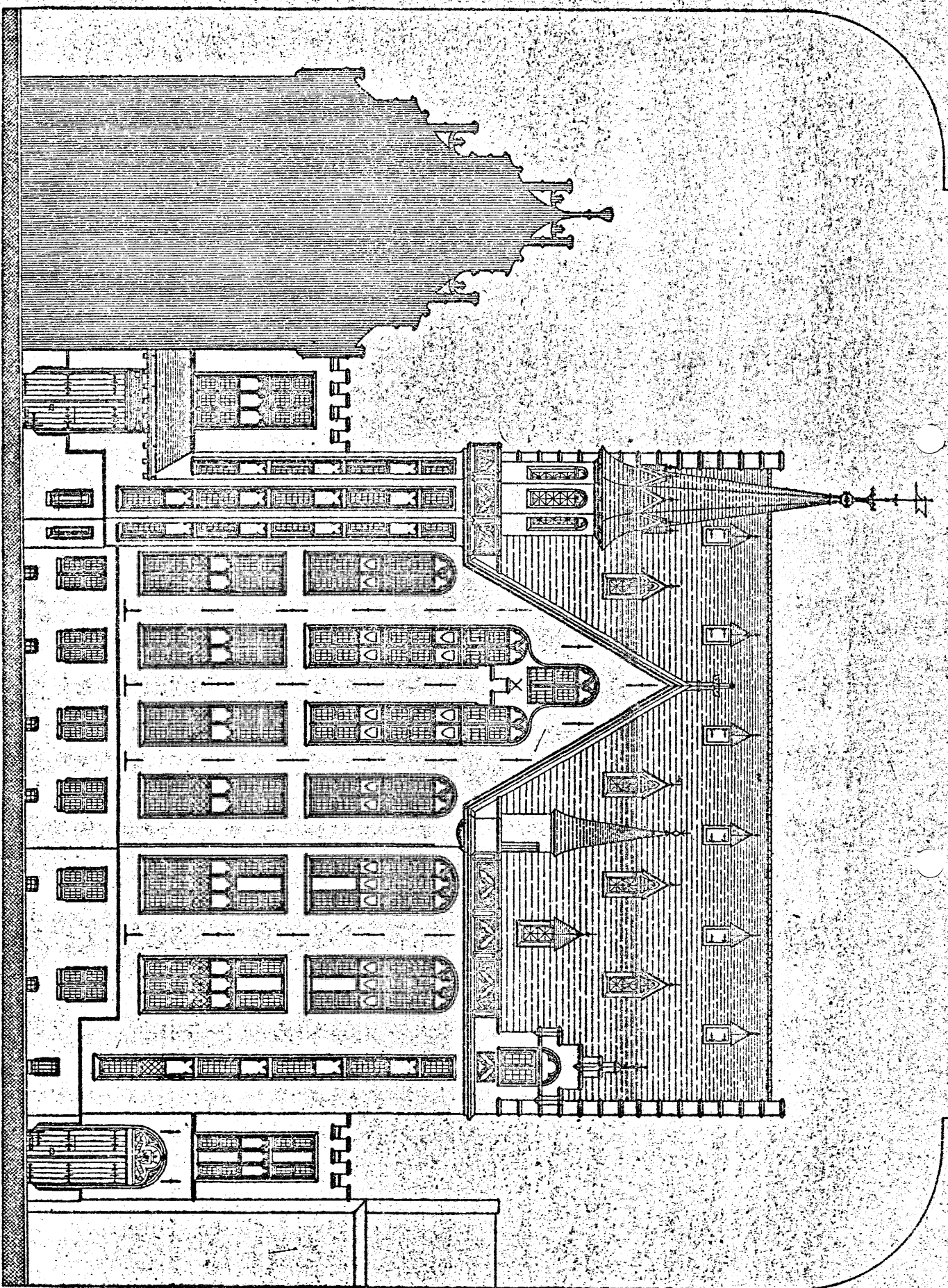
Wat werd in het Pakhuis ondergebracht?

1. Op 31 oktober 1729 stichtte het goevernement er de handelcamere.
2. In 1756 werd de tekenschool, gesticht door Philippe Marissal in het hof van St. Antonius (nu Oud Vrouwen gesticht), overgebracht naar het Pakhuis op de eerste verdieping en bleef er tot in 1797 om dan overgebracht te worden naar de huidige academie.
3. In 1797 werden er de commissies der burgerlijke hospicies ondergebracht tot zij in 1799 overgebracht werden naar het godshuis St. Jan in d'olie.
4. In 1798 werd er de Handelsrechtbank ingesteld op 3 vendriaire an VII (24 september 1798) in de lokalen der burgerlijke rechtbank om er in 1802, 3 thermidor an X (21 juli 1802) te verhuizen naar de Troonzaal van het Stadhuis.
5. Op 25 september 1816 werd onder het Hollands bewind besloten een hogeschool te stichten. De eerste lessen in geneeskunde werden

(1) waeghe = goederen weegschaal, keteltrommel = pauk.

Iets dergelijks was vroeger nooit voorgevallen, gewoonlijk ging de eerste steenlegging gepaard met een processie of stoet begeleid door muziek.

feuille de 0,005 pour l'œuvre

FAÇADE VERS LE QUAI AUX HERBES
ACHTERGEVEL NAAR DE GRASLEI

Dessiné par l'architecte de
Bruxelles, Avril 1891
W. Maquereel

tijdelijk gegeven in de lokalen, vroeger gebruikt als teken- en schildersschool.

6. Van 1831 tot 1860 werd er een kosteloze jongensgemeenteschool gehouden
7. In 1832 verhuisde het handelsgerecht opnieuw naar het pakhuis, om dan in 1846 opnieuw overgebracht te worden naar het nieuw paleis van justitie.
8. In de zitting van 1 april 1887 besloot de gemeenteraad de Nederlandse schouwburg in het pakhuis op te richten. Er werden ontwerpen gemaakt en het was het ontwerp van Edmond De Vigne welke het haalde in 1890. Hierdoor werd het gedeelte van het Pakhuis langsheen de Graslei afgebroken, alsook 4 huizen aan de Graslei onteigend. De onteigende huizen nrs. 29, 31, 33 en 35 werden in 1894 afgebroken. In 1895 werden de funderingen voor het nieuwe theater gelegd. Voor de schouwburg zou alleen de voorgevel van het Pakhuis behouden blijven met een lengte van 26 meter en een nieuwe gevel langsheen de Graslei zou gebouwd worden met een lengte van 34 m.
9. Op 13 mei 1896 werd besloten de blok waarvan het Pakhuis deel uitmaakte te verkopen aan de staat om er het postgebouw op te richten. De koop werd gesloten voor de som van driehonderdzeventig duizend en tweehonderd frank plus tweeënveertig duizend en driehonderd frank (dit was de som welke betaald werd voor de funderingen van de schouwburg), dus samen 412.500 F.

Deze verkoop betekende de definitieve verdwijning van de gevel van het Pakhuis, niettegenstaande de protesten van het volk, van de Société d'histoire et d'architecture et d'archéologie. Er werd dan ook op 15 februari 1897 een aanvang gemaakt met de definitieve sloping.

- De leeuw, die de nok bekroonde, verhuisde naar de grote vijver in het Citadelpark.
- Eén der prachtige vazen staat vóór de Sint-Pietersabdij op het Sint-Pietersplein, terwijl de tweede berust in de St. Baafsabdij.
- De 3 saterkoppen der poorten zijn bewaard gebleven in het oudheidkundig museum.
- Andere delen, zoals de balustraden der balkons en schouwen berusten in het Museum voor Stenen voorwerpen, Sint-Baafsabdij.

N.B. De gelijkvloerse verdieping van het Pakhuis werd gebruikt door de diligence, welke de verschillende gemeenten aandeden tot in 1840. De voermannen kwamen er met hun vracht om te laden en te lossen. De lossers (de vrije arnassers genoemd) waren verbonden aan het Pakhuis. Zij waren de enigen die op de Koornmarkt mochten laden en lossen. Zij gaven een Nieuwjaarswens uit met de afbeelding van het Pakhuis en volgende spreuk: ARNASSERS DER STAD GENT IN HET PAKHUIS OP DE COORNMERCKT BEKENT WENSCHEN U LIEDEN ALLEMAAL HET NIEUWEJAAR MET ZEGEPRAEL.

In 1897 werd dan begonnen aan het postgebouw door de architecten L. Cloquet en St. Mortier. Er werd er zó lang aan gewerkt dat de Gentenaars het beu werden en er allemogelijke moppen op maakten en met de regering de spot dreven. Liedereren en revuen vonden er een goed onderwerp in, als blijkt uit het volgende:

Nieuwe Cirk- Gent. Revue Soepe met Ballekens van Hector Van

Seijmortier

22 mei 1909

zangwijze De Spekke

Nieuwe Post

ge weet het onze nieuwe post
dat ze er haast twintig jaar op peere
mits vier miljoen werd er begost
en Drieske zei, we gaan ons weere
sebiet twee metsers geangageerd
zelfs daarbij nog ne goede knape
en 't werk wierd een jaar g'arretteert
ah! daar en es niet op geslapen

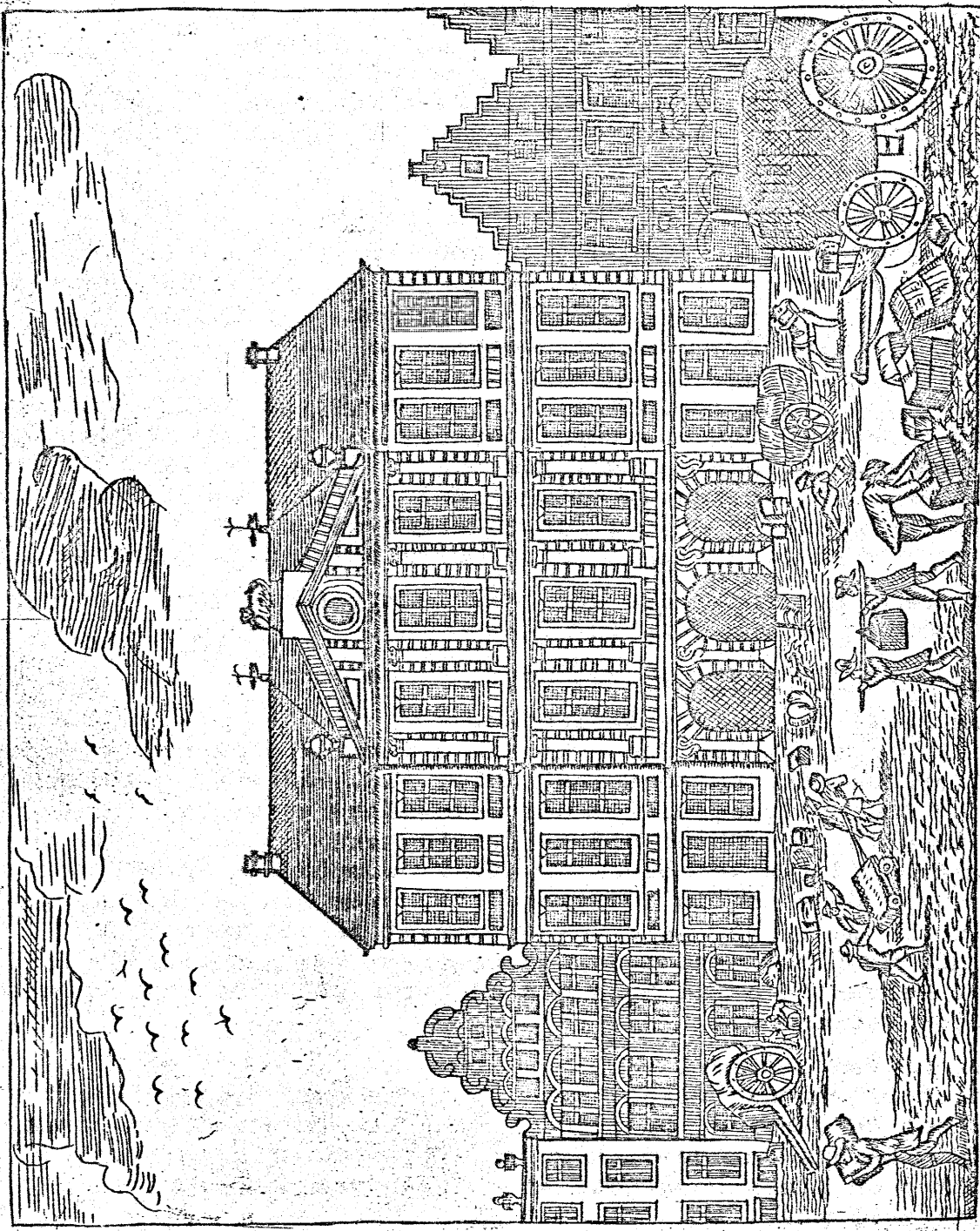
twee metsers kalk ne zak mee haar
vijf schuppe en 'ne kurtewage
zelfs 'nen arduin acht kilos zwaar
'Nen blok mee hout, een nieuwe zage
en daar wierd aan gewerkt mee lust
op vijf jaar die stond de fondatie
daar achter weer twee jaar gerust
tot aan de nieuwe adjudicatie

de Gentenaars vonden 't wat straf
het was een algemeene klage
kwest g'raakt de post van ze leven af
begost het volk zich af te vragen
maar 't ministere kwam bijeen
gheel Gent zou nu ne keer staan gapen
rap kwam er nog twee honderd steen
en nog ne metser en nog 'ne knape

den eerste steen es wel geleid
maar mij zullen ze nooit wijs maken
ofschoon dat overal word gezaid
dat er de laatste wel zal geraken
ze zeggen: ik weet nie of het es waar
dat z'hem beslist passeerde weke
van op het einde van het jaar
beginnen mee hem af te breken

in plaatse van hem af te slaan
zoe'k er een academie van maken
en z'er allemaal doen opgaan
die op de werken moeten waken
'k gaf hulder goede professeurs
om van de lessen te genieten
misschien zullen tons die farceurs
alzoo geen kemels niet meer schieten

J. RIEUX

*De Arrasleers van de Stadt van Gendt. In't pachhuys en op de Cooremerck Beheit
 Men Chen vlieden al te Mael Met nieuwjaar Met zegen Prael. 1874.*